

Archiv obce Brdo
(1830) 1850 - 1945

Inventář

EL NAD č.: 11
AP č.: 179

Kateřina Nová, Petr Hubka, Zuzana Kliková

Plasy 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	5
III. Archivní charakteristika fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	5
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	5

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	6
---	---

Inventární seznam	8
--------------------------	----------

Tiráž	10
--------------	-----------

I. Vývoj původce fondu

Vesnice Brdo se rozkládá na svahu nad Lučním potokem 2 km severovýchodně od Manětína na katastrálním území Brdo u Manětína o rozloze 3,89 km² v nadmořské výšce 450 metrů. Na brdském katastrálním území leží také samota Frantův mlýn. Staročeský význam slova „brdo“ byl „vrch“, „hory se skalnatými hřebeny“. První doložená písemná zmínka o Brdě se vztahuje ke směně vsí Močidlec a Stvolny za Radčice, kterou provedl Jetřich z Brda někdy mezi léty 1319-1321. Od roku 1672 až do zrušení patrimoniální správy roku 1849 bylo Brdo trvale součástí manětínského panství, jehož majitelem byl v polovině 19. století Prokop Alois Lažanský.

Po zrušení vrchnostenské správy přešla její působnost od 1. ledna 1850 zčásti na prvoinstanční úřady politické správy a zčásti na nově konstituovanou místní samosprávu, kterou představovaly místní obce. Od uvedeného data byla katastrální obec (osada) Brdo spojena s katastrálními obcemi Česká Doubravice a Vladměřice v místní obec Česká Doubravice v Plzeňském kraji, v politickém okrese Kralovice a v soudním okrese Manětín. Brdo bylo českou vesnicí, která ležela přímo na česko-německé národnostní hranici. Římskokatolickou církevní správou náležela k faře v Křečově a od roku 1859 pak k manětínské farnosti. Brdské děti docházely do farní a od roku 1870 obecné školy v Manětíně. Epizodní byla docházka brdské školní mládeže do sousedního z větší části již poněmčeného Hrádku u Manětína, kde krátce v letech 1935-1938 fungovala státní česká menšinová obecná škola.

Místní obec Česká Doubravice, složená ze tří nesourodých a od sebe vzdálených osad, se poměrně těžkopádně spravovala. Snahy jednotlivých osad o osamostatnění dosáhly naplnění v roce 1878, když české místodržitelství povolilo rozdělit obec Česká Doubravice na tři samostatné místní obce, a to Brdo, Česká Doubravice a Vladměřice, které vznikly z dosavadních osad.

Nově ustavená místní obec Brdo si zřídila příslušné obecní orgány – volený obecní výbor (od roku 1919 zastupitelstvo), z jeho středu volené obecní představenstvo (od roku 1919 obecní radu) v čele s obecním představeným (starostou).

Významnou etapou v historii obce se stal konec 19. století, kdy Brdo bylo v letech 1892-1894 připojeno k silniční síti spojkou do Manětína. V téže době si obec postavila novou patrovou kovárnu čp. 7 (dnes hasičská zbrojnice) a na návsi kapli Povýšení sv. Kříže. Na počátku 20. století byly otevřeny v obecních lesích, jejichž celková výměra činila 148 ha, lomy na pokrývačskou břidlici.

Činnost obecní úřad ukončil 10. května 1945, když byl v obci ustaven místní národní výbor (MNV).

Vývoj počtu obyvatel a domů v místní obci Brdo

Rok	Počet	
	lidí	domů
1880	112	15
1890	85	15
1900	72	15
1910	86	15
1921	86	16
1930	83	16
1950	48	19

Přehled doložených starostů obce

Rok	Starosta
1878 - 1881	Josef Malec
1881 - 1884	Josef Hanzlíček
1885 - 1889	Josef Malec
1890 - 1895	Vojtěch Jícha
1896 - 1898	Jan Korsa
1899 - 1901	Josef Hanzlíček
1902	Martin Bušek
1903 - 1904	František Pešek
1905 - 1908	Josef Soukup
1908 - 1911	Martin Bulín
1911 - 1914	Josef Soukup
1914 - 1919	Jan Korsa
1919 - 1921	Václav Číže
1922 - 1932	Matěj Maxa
1932 - 1938	Josef Bulín
1938 - 1941	Jan Havlík
1942 - 1945	Josef Bulín

II. Vývoj a dějiny fondu

Obecní úřad Brdo byl ustaven v roce 1878 záhy po rozdělení místní obce Česká Doubravice. Písemnosti byly po celou dobu fungování obecního úřadu pravděpodobně ukládány vždy u právě úřadujícího starosty.

Po ukončení činnosti obecního úřadu přešla obecní spisovna do správy místního národního výboru. V jeho péči zůstala až do roku 1955, kdy provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík první prohlídku spisovny MNV. Tehdy převzal do Okresního archivu v Plasích balík písemného materiálu vzniklého z činnosti obecního úřadu. Podle dodatečného zápisu z roku 1996 do knihy přírůstků (přírůstkové číslo 883) bylo převzato 0,12 bm písemností. Jaroslav Vavřík v následujícím roce archiválii hrubě roztrídil. O pět let později na něho navázal jeho nástupce JUDr. Josef Pankraz, který fond uspořádal a vypracoval soupis písemností pod názvem Obecní úřad Brdo 1830-1945. V roce 2000 bylo v souladu s metodickým návodem na pořádání a inventarizaci archivních fondů, vydaným archivní správou Ministerstva vnitra v Praze dne 31. ledna 2000 čj. AS/1-284/2000, původní označení fondu Obecní úřad Brdo nahrazeno názvem Archiv obce Brdo.

III. Archivní charakteristika fondu

Vzhledem k poměrně malému množství dochovaných archiválií bylo při inventarizaci fondu přihlédnuto k umělému pořádacímu schématu, uvedenému v metodickém návodu pro pořádání fondu archiv obce, který vydala archivní správa Ministerstva vnitra pod čj. AS/1-284/2000. Jednu inventární jednotku tvoří u knih jedna kniha a u spisového a účetního materiálu vždy věcně vymezený soubor archiválií.

Původcem fondu je Obecní úřad v Brdě. Priora tvoří „zapisovací archy“, které byly povinně pořizovány v letech 1830-1851 zejména pro účely doplňování mužstva. Protože obsahují podrobnou evidenci obyvatel vsi v tomto období, byly ve fondu ponechány, ačkoliv s místní samosprávou nijak nesouvisí (pořizovány byly komisemi složenými ze zástupců vrchnosti, doplňovacího důstojníka a místního faráře). Časový rozsah fondu je tedy vymezen lety (1830) 1850-1945.

Jazykem fondu je čeština. Vnitřní skartaci vykonali bez vyhotovení protokolu při pořádání fondu okresní archiváři Jaroslav Vavřík a JUDr. Josef Pankraz. Fyzický rozsah fondu činí 0,12 bm. V souladu s přílohou č. 3 zákona č. 499/2004 Sb. byly veškeré archiválie fondu zařazeny do II. kategorie. Z hlediska úplnosti dochování fondu lze jej charakterizovat jako torzovitý. Pokud jde o fyzický stav archiválií, jsou poškozené prachem.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Torzovitost fondu výrazně omezuje jeho vypovídací hodnotu. Z archiválií lze získat některé dílčí údaje o hospodaření obce, její finanční situaci a majetku. Z konkrétní činnosti obecních orgánů se dochoval pouze jeden zápis ze schůze obecního výboru z roku 1903.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Archiv obce Brdo (1830) 1850-1945 uspořádala a pomůcku sestavila Kateřina Nová v lednu roku 2004. Úvod k inventáři napsali v lednu 2008 Kateřina Nová, archivářka, a Petr Hubka, ředitel Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky v únoru 2009 vyhotovila Zuzana Kliková.

Přílohy:

Příloha č. 1

Seznam použitých pramenů a literatury:

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. Sechster Band. *Pilsner Kreis*. Prag, 1838.

DUNDERA, J. A. *Království České, staticky-polohopisně popsané*. Praha, 1845.

PALACKÝ, František. *Popis království Českého*. Praha, 1848.

Handbuch der mit a. h. Entschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen mit zugleich Berücksichtigung der mit a. h. Entschliessung vom 4. August 1849 genehmigten politischen Eintheilung. Prag, 1850.

Zevrubný popis rozdělení země království Českého. [Praha], [1854].

Verzeichniss der Orts-gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, [1862].

Seznam míst v království Českém. Praha, 1872.

Vyhlášení c. k. místodržitele pro Čechy ze dne 10. února 1879, číslo 7961, týkající se obcí v Čechách, jímž bylo v průběhu roku 1878 povoleno, aby byly rozloučeny. č. 12/1879 Z. z.

Seznam míst v království Českém = Orts = Repertorium für das Königreich Böhmen. Praha, 1886.

Seznam míst v království Českém = Orts = Repertorium für das Königreich Böhmen. Praha, 1893.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1907.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. Praha, 1934.

Amtliches Deutsches Ortsbuch für das Protektorat Böhmen und Mähren. Prag, 1940.

Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970. Praha, 1978.

DYK, Jan. *Popis politického okresu Kralovického*. Praha, 1886.

UHLÍŘ, Josef. *Obecní zřízení a řád volení v obcích pro království České*. Praha, 1915.

JOACHIM, Václav. *Řád volení v obcích s prováděcími nařízeními a novela k obecním zřízením*. Praha, 1919.

WEYR, František. *Řád volení do obcí*. Brno, 1920.

KAŇÁK, Josef. *Základy správy obecní, správní příručka českých zemí*. Kutná Hora, 1927.

ŠIROKÝ, Václav. *Manětínsko*. Dolní Bělá, 1930.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1931.

ZETEK, František. *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1932.

KYPR, O. *Obecní zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha, 1933.

PEŠÍK, František. *100 let kaple v Brdě*. Brdo, 1994.

MACCOVÁ, Marie. K úřadování a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu. *Archivní časopis*, roč. 49, rok 1999, č. 4, s. 235–240.

PEŠÍK, František. *Dějiny starobylé obce Brdo u Manětína*. Brdo, 2005.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2005. ISBN 80-7106-709-1.

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850 – 1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, č. 4, s. 249–285.

EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928 – 1948. *Paginae historie: sborník Národního archivu*, Praha, 2006, roč. 14, s. 483–546.

Inventární seznam

Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850

I. Spisový materiál

1. Spisy

1	Evidence obyvatel (zapisovací archy)	1830 - 1850	N 1
---	--------------------------------------	-------------	-----

Obecní úřad od roku 1850-1945

I. Knihy

2	Hospodářské lesní zřízení obce	1930 - 1939	K 1
---	--------------------------------	-------------	-----

II. Spisový materiál

1. Spisy

3	Zápis ze schůze obecního výboru	1903	N 1
4	Příspěvek na opravu hospodářského stavení v Lukové	1895	N 1
5	Rozpočty obce	1928 - 1945	N 1
6	Zřízení cest a stavba silnice	1922 - 1924	N 1
7	Výměr pro starobní podporu	1931	N 1
8	Přirážky a pozemková daň	1934 - 1941	N 1
9	Dodávky másla	1941	N 1
10	Pronájem honitby	1931	N 1

III. Účetní materiál

11	Účetní uzávěrky	1933 - 1944	N 1
----	-----------------	-------------	-----

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Brdo
Časové rozmezí:	(1830) 1850 - 1945
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 úřední kniha, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	11
Rozsah v bm:	0,12 (úřední kniha – 0,01 bm, karton – 0,11 bm)
Stav ke dni:	3. 3. 2009
Zpracovatel fondu:	Kateřina Nová
Zpracovatelé archivní pomůcky:	Kateřina Nová, Petr Hubka, Zuzana Kliková
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková
	dne 3. 3. 2009 – č. j. SOAP/060-119/2009